

Een eerste Kennismaking met Sport

Kwalitatief onderzoek naar de door Ouders Ervaren (Pedagogische) Kwaliteit met Betrekking
tot Beweeg- en Sportactiviteiten voor Peuters en Kleuters

Jessie C. Verburg (3873722)

Utrecht, 27 juni 2016

Universiteit Utrecht

Masterthesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Opdrachtgevers: PAP-NL project, Universiteit Utrecht & Mulier Instituut, Utrecht

Begeleider: Dr. Paul Baar

Tweede beoordelaar: Dr. Dirk-Wouter Smits

Abstract

Nowadays, various initiatives have started to promote physical activities and sports among preschoolers. However, the participation of young children in sports is not without concern. There has to be attention for their vulnerability, their social and physical development. The aim of this study was to gain insight in the experienced (pedagogical) quality by parents of physical and sports activities for preschoolers in the agglomeration Utrecht, the Netherlands. 20 Parents were interviewed in depth. Interviews were used to gain insight in their perceptions of fun play, a safe environment, learning and competence, becoming independent and relatedness. Results suggested that parents are overall satisfied with the organised physical and sports activities for their young children. The activities are fun for the children, there is a safe environment with concerned teachers and the activities are good for their competence and confidence. However, according to parents, children from five years of age miss some challenge in the activities. It is recommended to create an extra group for children who need more challenge. It is also recommended to let children create some exercises. Finally, it is recommended to make sure that there are enough helpers during the lessons.

Keywords: physical activities, sports, preschoolers, pedagogical criteria

Samenvatting

Er lijken tegenwoordig steeds meer initiatieven te zijn om beweeg- en sportactiviteiten te organiseren voor peuters en kleuters. De participatie van deze jonge kinderen in sport is echter niet zonder zorgen. Men moet stil staan bij de kwetsbaarheid en sociale en fysieke ontwikkeling van kinderen. De algemene doelstelling van dit onderzoek was inzicht verkrijgen in de door ouders ervaren (pedagogische) kwaliteit omtrent beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters in de agglomeratie Utrecht. 20 Ouders zijn geïnterviewd over hun perceptie op aantrekkelijk spel, een veilige omgeving, leren en kunnen, zelfstandigheid en betrokkenheid. Uit de resultaten blijkt dat ouders tevreden zijn over de beweeg- en sportactiviteiten. De activiteiten zijn leuk voor de kinderen, er is een veilige omgeving met betrokken begeleiders en kinderen groeien motorisch, in zelfvertrouwen en in zelfstandigheid. Echter, volgens ouders missen vijfjarigen soms wat uitdaging. Aanbevolen wordt om een extra groep te maken voor kinderen die meer uitdaging willen. Daarnaast wordt aanbevolen om kinderen zelf oefeningen te laten organiseren. Ten slotte wordt aanbevolen dat er voldoende begeleiding is tijdens de lessen.

Sleutelwoorden: bewegactiviteiten, sportactiviteiten, peuters, kleuters, pedagogische criteria

Een eerste Kennismaking met Sport

Sinds de jaren '50 heeft het georganiseerd sporten door kinderen een toevlucht genomen. Deze toevlucht is het resultaat van het geloof van de overheid (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2014) en van ouders dat sporten in georganiseerde vorm kan bijdragen aan en invloed kan hebben op leren samenwerken, hebben van plezier, teamgeest, leren van belangrijke normen en waarden en gezondheid (Coakley & Pike, 2009; Claringbould, 2011; Nix, 1992). Bij bepaalde sporten als gymnastiek en zwemmen is de participatie van kleuters dan ook geen onbekend fenomeen. Een nieuwe trend is dat de toelatingsleeftijd voor andere sporten de laatste jaren flink gedaald is. Verschillende takken van sport ontwikkelen aangepaste spelregels en materialen om spel- en sportaanbod voor kleuters, en soms al peuters, aan te bieden (Buisman, 2004; Buisman & Middelkamp, 2001).

Een achterliggende verklaring voor deze trend is nog niet helemaal helder. Wat wel duidelijk is, is dat sport voor de jeugd een ander verhaal is dan sport voor volwassenen. Sport voor peuters en kleuters zou dan ook omschreven kunnen worden als een pedagogisch veld waarnaar criteria gesteld kunnen worden over wat mogelijk en wenselijk is op het gebied van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters (Baar, 1991). Het beweeg- en sportaanbod voor kleine kinderen vraagt dan ook om een specifieke inrichting met aandacht voor zowel de lichamelijke rijpingstoestand als de psychosociale toestand van kinderen (Baar, 1996). De volwassensport wordt vaak vertaald naar de jeugdsport zonder dat men echt stil staat bij de morele, sociale en fysieke ontwikkeling van kinderen. De invloed van volwassensport op jeugdsport kan dan ook aangeduid worden als een probleem (Light & Harvey, 2015). Zeker de zeer jonge kinderen, die in dit onderzoek centraal staan, zijn nog afhankelijk van ouders en begeleiders op de sportvereniging en de omgang met hen luistert zeer nauw (Buisman & Middelkamp 2001). Zijn er op de sportvereniging wel goede voorzieningen en trainers die bijdragen aan een adequate begeleiding van de peuters en kleuters? Wat beweegt ouders om hun kinderen al zo vroeg aan sport te laten doen? Jeugdsport is zonder de betrokkenheid van ouders niet denkbaar en dit lijkt zelfs noodzakelijk. Wat betreft de jonge kinderen spelen ouders een nog grotere rol omdat zij veelal de sportkeuze maken en verzorgende taken dienen te vervullen als het halen van en het brengen van hun kinderen naar de sportvereniging en het helpen met aankleden (Buisman & Middelkamp, 2001; Coakley & Pike, 2009).

Met het project PAP-NL (Physical Activities and Sports for Pre-schoolers in the Netherlands) is er recentelijk een overzicht verkregen van welke georganiseerde beweeg- en sportactiviteiten worden aangeboden voor kinderen jonger dan zes jaar in de agglomeratie

Utrecht (Smits, Kamphuis, & Backx, 2016). Het huidige onderzoeksproject heeft echter nog geen zicht gegeven op de ervaringen en waarderings ten aanzien van beweeg- en sportactiviteiten van belangrijke betrokkenen als ouders. Het huidige onderzoek tracht hier op in te haken. De algemene doelstelling van dit onderzoek is dan ook het verkrijgen van inzicht in de door ouders ervaren (pedagogische) kwaliteit met betrekking tot beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters. Op die manier kunnen aandachtspunten geformuleerd worden voor sportverenigingen omtrent hun aanbod van beweeg- en sportactiviteiten, zodat deze nog op meer maat gemaakt kunnen worden voor de jonge kinderen. Het huidige onderzoek kan bovendien in de toekomst als basis fungeren voor een verdere inventarisatie van de ervaringen van ouders op regionaal en landelijk niveau. Daarnaast kan het huidige onderzoek als basis dienen voor vervolgonderzoek naar de effecten van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters.

Theoretisch kader

De pedagogiek bestudeert het gebied van de opvoeding (Baar, 1991) en ook de relatie tussen het kind en zijn omgeving. Opvoeden wordt ook wel omschreven als het creëren van kansen en het bieden van mogelijkheden aan kinderen en jeugdigen, waardoor zij zich kunnen ontwikkelen en kunnen ontdekken wat ze kunnen en wat ze willen (Heij, 2006). Men kan in dit verband ook spreken van een ‘pedagogische opdracht’ waarbij de focus ligt op de ondersteuning van de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen en jeugdigen, gericht op autonomie en zelfsturing. Deze pedagogische opdracht is niet langer alleen weggelegd voor de ouders of voor de school, maar ook voor de sportverenigingen (Schipper- van Veldhoven, 2016). Bij het vertalen van deze pedagogische opdracht naar de georganiseerde jeugdsport is het belangrijk de aandacht te richten op het klimaat van een sportvereniging waarin kinderen zich optimaal zouden moeten kunnen ontwikkelen (Jacobs & Ludérus, 2013; Heij, 2006). In dit verband wordt van aanbieders en spelleiders van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters verwacht dat zij bevorderende voorwaarden scheppen voor de ontwikkeling van de jonge kinderen (Schipper- van Veldhoven, 2016). Als aanvulling daarop benoemt Buisman (2004) het pedagogische kader van de jeugdsport, waarin het kind centraal moet staan. Een belangrijke vraag is dus in hoeverre sport voor jonge kinderen adequaat is afgestemd op de ontwikkeling en behoeften van peuters en kleuters.

Als een leidraad voor een mogelijk antwoord op deze vraag worden binnen huidig onderzoek vijf (pedagogische) criteria opgesteld waaraan beweeg- of sportactiviteiten voor peuters en kleuters zouden moeten voldoen, namelijk: ‘aantrekkelijk spel’ (Baar, 1998; Buisman, 2004; Buisman & Middelkamp, 2001; Coakley & Pike, 2009), ‘een veilige

omgeving' (Buisman, 2004; Buisman & Middelkamp, 2001), 'leren en kunnen' (Côté, 1999; Deci & Ryan, 2000; Pellegrini & Smith, 1998, Weiss, 1995), 'zelfstandigheid' (Buisman, 2004; Deci & Ryan, 2000; Schilp, 2010) en 'betrokkenheid' (Baar, 1996; Baar, 1998; Buisman, 2004; Deci & Ryan, 2000; Hilhorst, Schipper- van Veldhoven, Jacobs, Theeboom, & Steenbergen, 2014). Deze vijf (pedagogische) criteria zullen bij het introduceren van de tweede onderzoeksvraag uiteengezet worden.

Binnen dit onderzoek staan ouders centraal omdat ouders worden gezien als een belangrijke actor bij de sportverenigingen en omdat zij een belangrijke signaleerfunctie hebben ten aanzien van het aanwezig zijn van een pedagogisch klimaat op de sportvereniging (Schipper- van Veldhoven, 2016). Naar aanleiding van de algemene doelstelling is voor het huidige onderzoek dan ook de volgende vraagstelling opgesteld: *Hoe ervaren ouders de (pedagogische) kwaliteit van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters?* De vraagstelling zal geoperationaliseerd worden aan de hand van verschillende onderzoeksvragen. Deze onderzoeksvragen zullen geformuleerd worden naar de verwachtingen, ervaringen en wensen of behoeften van ouders. De door ouders ervaren (pedagogische) kwaliteit kan omschreven worden als de mate waarin ouders ervaren dat de beweeg- en sportactiviteiten van peuters en kleuters voldoen aan hun verwachtingen en aan de vijf opgestelde (pedagogische) criteria. Als de verwachtingen en de ervaringen van de ouders overeenkomen, is de ervaren kwaliteit hoog (Lucassen & Van Bottenburg, 2004). Kwaliteit is binnen huidig onderzoek dus een subjectief begrip.

De eerste onderzoeksvraag van deze studie is: *Welke verwachtingen hebben ouders ten aanzien van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters?* Het begrip *verwachtingen* wordt in dit onderzoek gedefinieerd als de motieven en verwachtingen van ouders van peuters en kleuters met betrekking tot de keuze om kinderen op jonge leeftijd te laten participeren in beweeg- of sportactiviteiten. Uit verschillende studies blijkt dat, wanneer het om jonge kinderen gaat, ouders veelal de keuze voor sport bepalen (Baar, 1991; Buisman, 2004; Buisman & Middelkamp, 2001). Veel kinderen komen bovendien via de familie voor het eerst in aanraking met een sportactiviteit (Baar, 1991; Claringbould, 2011). Voor dit onderzoek wordt dan ook verwacht dat ouders de sportkeuze bepalen en dat het gezin bekend is met de sport of activiteit. Een belangrijk motief, voor kinderen zelf, om te sporten is dat het leuk is om te doen (de Vries, Bakker, van Overbeek, Boer, & Hopman-Rock, 2005). Ook volgens ouders beleven kinderen plezier aan het sporten en het hebben van plezier is dan ook een belangrijk motief dat door ouders genoemd wordt met betrekking tot de keuze voor sport (Ewing & Seefeldt, 1996; Nix, 1992). Een beweeg- en sportactiviteit kan in dit geval dan als

doel op zich gezien worden (Wassenberg, 2012). Aan sport wordt in onze samenleving echter ook een maatschappelijke waarde toegekend en sport wordt dan meer benaderd als een instrument. Tamboer en Steenbergen (2000) spreken dan ook van een dubbelkarakter van de sport. Ook ouders lijken, met betrekking tot de keuze voor sport, motieven en verwachtingen te hanteren die verband houden met het zien van sport als een instrument. Een onderzoek laat zien dat de meeste ouders van mening zijn en verwachten dat hun kinderen via sport vaardigheden leren op het gebied van incasseren, sociale vaardigheden, samenwerken en doelen bereiken (Claringbould, 2011; Nix, 1992). De meeste ouders kiezen dan ook voor sport vanwege de mogelijkheid tot sociale interactie (Wuerth, Lee, & Alfermann, 2004). Andere dominant motieven van ouders hebben betrekking op gezondheid (Baar, 1991; Nix, 1992) en motorische vaardigheden (Baar, 1991). Samengevat kan gesteld worden dat aan sport veel waarden toegekend worden door ouders. Belangrijkste vraag blijft waarom ouders kiezen voor beweeg- en sportactiviteiten op jonge leeftijd en bijvoorbeeld niet een paar jaartjes wachten. Volgens Coakley (2011) bestaat er wereldwijd een consensus over dat sport bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen op het gebied van gezondheid motoriek, discipline en samenwerking. Gesteld wordt dat wanneer kinderen al vroeg ervaringen opdoen in sport, hun karakter en potentie op een gewenste manier zal groeien (Coakley, 2011). Voor dit onderzoek wordt dan ook verwacht dat ouders motieven en verwachtingen hanteren die verband houden met de hierboven beschreven aspecten met betrekking tot de keuze voor een beweeg- of sportactiviteit op jonge leeftijd. Verwacht wordt dat motieven en verwachtingen omtrent plezier, gezondheid en motoriek de boventoon voeren.

De tweede onderzoeksvraag van deze studie is: In hoeverre ervaren ouders dat het huidige beweeg- en sportaanbod voor peuters en kleuters tegemoet komt aan (pedagogische) criteria? Het begrip *ervaringen* wordt gedefinieerd als de bevindingen van ouders omtrent beweeg- en sportactiviteiten voor hun jonge kinderen. De (pedagogische) criteria worden in deze studie geoperationaliseerd naar aantrekkelijk spel, een veilige omgeving, leren en kunnen, zelfstandigheid en betrokkenheid.

Om inzicht te krijgen in '*aantrekkelijk spel*' wordt gekeken naar wat kinderen verstaan onder aantrekkelijk spel. Zo blijken jonge kinderen behoefte te hebben aan informele spelvormen met veel spannende actiemomenten en variatie (Coakley & Pike, 2009). Vanuit een onderzoek naar de wedstrijd sportbeleving van kinderen van 10 tot en met 13 jaar (Baar, 1998) en vanuit de studie van Coakley en Pike (2009) blijkt dat kinderen binnen een sportactiviteit vooral behoefte hebben aan continuïteit (het spel moet zoveel mogelijk door kunnen gaan) en veel spannende actiemomenten. Verder willen jonge kinderen graag de

spanning en het avontuur van het spel beleven tijdens het beoefenen van een sport en hebben ze behoefte aan herhaling en dingen over doen (Buisman & Middelkamp, 2001; Coakley & Pike, 2009). Kleuters willen namelijk graag de wereld op spelende wijze verkennen en hun wereld wordt veelal gekenmerkt door fantasie. Daarnaast benoemen Buisman en Middelkamp (2001) het veel en divers bewegen en het op een zo liefst eigen mogelijke wijze aan sportbeoefening doen, als belangrijke facetten van spelplezier voor kinderen in de leeftijd van vier tot en met acht jaar. Deze opvatting wordt niet altijd gedeeld door begeleiders en ouders. In Nederland maken kinderen vanaf zes jaar al kennis met de wedstrijdsport. Bovendien komt het voor dat begeleiders en ouders kinderen beschouwen als kleine volwassenen in de sportbeoefening (Buisman & Middelkamp, 2001). Uit onderzoek van Cevaal en Wesdorp (2001) blijkt dat spelleiders vijfjarige voetballertjes voornamelijk uit hun speelwereld halen doordat ze hen voetbalgerichte oefeningen laten doen. De vijfjarigen hebben echter wel plezier in het spel; vooral de kinderen die het voetbalspel al goed in de gaten hebben. In overeenstemming met dit gegeven wordt verwacht dat het huidige sport- en beweegaanbod voor peuters en kleuters vanuit het perspectief van de ouders wel tegemoet komt aan aantrekkelijk spel, door wat kinderen als aantrekkelijk spel zien maar ook ongeacht of de sportactiviteit voldoet aan wat kinderen onder aantrekkelijk spel verstaan.

Met betrekking tot het criterium *'een veilige omgeving'* wordt in dit onderzoek gekeken naar de kwetsbaarheid van het kind op jonge leeftijd, de belasting voor jonge kinderen en de aanwezigheid van een veilige sfeer. Een veilige omgeving lijkt met name cruciaal te zijn voor peuters en kleuters omdat zij nog kwetsbaar zijn en behoefte hebben aan nabijheid en geborgenheid (Buisman & Middelkamp, 2001). De trainer draag hiervoor een belangrijke verantwoordelijkheid en zij dienen de grenzen te bewaken van de nog kwetsbare kinderen (Buisman, 2004). Vooral jonge kinderen zijn nog wel eens verdrietig en snel vermoeid (Buisman & Middelkamp, 2001). Verder hebben jonge kinderen ook nog moeite om zich langere tijd te concentreren (Cowley, 2010). Volgens Buisman (2004) lijken trainers niet altijd goede belangenbehartigers van het kind te zijn. Daarentegen gaven trainers, in het onderzoek van Claringbould (2011), aan dat een te vroege focus op prestatie en verbetering kan leiden tot het overvragen van kinderen. In overeenstemming met bovenstaande wordt verwacht dat ouders ervaren dat de begeleiders van de beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters oog hebben voor de kwetsbaarheid en belasting van de kinderen, zeker omdat ze nog zo jong zijn. Verder is het belangrijk dat kinderen zich ook daadwerkelijk veilig voelen en dat zij in een veilige sfeer kunnen spelen en bewegen. Zo pleiten Buisman en Middelkamp (2001) voor voldoende begeleiding op een grote groep kinderen zodat het

overzicht behouden kan worden. Daarnaast moet ongewenst gedrag bestreden worden. Pesten blijkt binnen de sportvereniging geen onbekend fenomeen te zijn, maar weinig trainers blijken dit gedrag ook daadwerkelijk te signaleren (Baar, 2012). In overeenstemming met het bovenstaande wordt verwacht dat ouders ervaren dat er voldoende begeleiding is en dat begeleiders dichtbij de jonge kinderen blijven om ze het gevoel te geven dat ze veilig de oefeningen kunnen uitvoeren. Verder wordt verwacht dat ouders niet of nauwelijks pestgedrag of ander ongewenst gedrag zullen signaleren.

Om inzicht te krijgen in *'leren en kunnen'* wordt gekeken naar de leeromstandigheden, het competent voelen door kinderen en de mogelijkheden van het kind zoals de ouder daar tegen aan kijkt. Het hebben van vertrouwen en plezier in eigen kunnen wordt ook wel competentiebeleving genoemd (van den Broeck, Vansteenkiste, De Witte, & Andriessen, 2009). Verder is voor het toenemen van plezier en zelfvertrouwen de ervaring van kunnen een vereiste (Weiss, 1995) en voor jonge kinderen is dit het geval wanneer zij ervaren simpele taken onder de knie te hebben (Weiss, 2000). Côté (1999) ontwikkelde de term *'doelbewust spelen'* om in te haken op het gegeven dat de eerste ervaringen omtrent sport om plezier en spel draaien. Het doelbewust spelen lijkt echter al wat meer te passen bij oudere kleuters. Hoewel het de kenmerken van de meer primitieve vormen van fysieke activiteiten heeft waarin exploratie, fantasie, rennen, klimmen en springen centraal staan (Pellegrini & Smith, 1998), onderscheidt het doelbewust spelen zich doordat het gekenmerkt wordt door meer georganiseerde en unieke bewegingspatronen (Côté, Baker, & Abernathy, 2007). Als kinderen ouder worden volgt specialisatie in de sport waarbij het vooral gaat om het leveren van prestaties en waarin het spelen een ondergeschikte rol speelt (Côté et al., 2007). In de wetenschap lijkt er dus een continuüm te bestaan omtrent de ontwikkeling van kinderen in de sport. In het begin van deze ontwikkeling exploreren en spelen kinderen (Pellegrini & Smith, 1998) waarna het leren en presteren volgt (Côté et al., 2007). Verwacht wordt dat ouders dit continuüm ook hanteren, waarbij ze aandacht hebben voor de ontwikkeling van hun kind in de sportbeoefening. Het zicht hebben op ontwikkeling en progressie wordt door ouders namelijk gekoppeld aan goed ouderschap (Coakley & Pike, 2009). Claringbould (2011) laat zien dat sommige trainers van mening zijn dat de leeftijd van kinderen bepalend is voor hoe zij zich kunnen ontwikkelen op motorisch gebied. Op basis van bovenstaande wordt verwacht dat ouders ook leeftijd benoemen als een bepalend gegeven voor wat kinderen leren in de les en waar kinderen op motorisch gebied toe in staat zijn, waarbij ook begrippen als progressie en groei genoemd worden. Verder wordt wel verwacht dat over het algemeen de lessen kindgericht zijn waarin spelen en het aanleren van

vaardigheden centraal staan en waarin presteren, tactiek en techniek een ondergeschikte rol spelen.

Met betrekking tot het criterium *'zelfstandigheid'* wordt gekeken naar in hoeverre ouders ervaren dat de beweeg- of sportactiviteiten bijdragen aan de zelfstandigheid van peuters en kleuters en of er rekening gehouden wordt met de autonomie. Hoewel het voor peuters en kleuters nog te veel gevraagd is om beslissingen te maken over hun sportloopbaan (Buisman, 2004), zijn er voor jonge kinderen wellicht andere manieren om tot zelfstandigheid te groeien. Op jonge leeftijd is de exploratiedrang al groot en vertonen ze al een zekere zelfstandigheid (Bracke, 2003). Uit onderzoek van Coakley en Pike (2009) blijkt dat jonge kinderen onder eigen verantwoordelijkheid al prima in staat zijn om het spel dat ze spelen te regelen en dat ze dat ook graag doen. De eerder aangehaalde studie van Cevaal en Wesdorp (2001) laat zien dat uit observaties blijkt dat er in de trainingen van de vijfjarigen niet echt plek lijkt te zijn voor activiteiten die door kinderen zelf georganiseerd worden en voor een eigen invulling aan activiteiten. Een ander onderzoek van Schilp (2010) laat echter zien dat volgens trainers de kinderen wel in de training mogen beslissen en inspraak mogen hebben in de training. Daarnaast is het voor een trainer belangrijk de ontwikkeling van autonomie te ondersteunen. Een autonomie ondersteunende stijl betekent dan onder andere ook dat een trainer kennis heeft van de perspectieven van de jonge kinderen, structuur biedt, de oefenstof uitlegt en keuze-opties biedt (Schilp, 2010). In overeenstemming met bovenstaande wordt verwacht dat ouders het belangrijk vinden dat hun kinderen binnen de activiteit naar zelfstandigheid worden gestimuleerd en dat dit gebeurt doordat ze soms zelf het spel kunnen regelen. Verder wordt verwacht dat ouders positieve ervaringen hebben omtrent het rekening houden met de autonomie, wensen en ideeën van kinderen in de lesuren voor peuters en kleuters. Daarnaast wordt verwacht dat spelleaders structuur bieden en de regels uitleggen aan de kinderen.

Om inzicht te krijgen in het vijfde en laatste criterium *'betrokkenheid'* wordt gekeken naar de benadering door de spelleider en het spelen met andere kinderen. De manier waarop de spelleider de allerjongste pupillen benadert en hoe hij met deze kinderen interacteert is zeer belangrijk voor een kindgerichte sport waarbinnen bepaald wordt wat kinderen ervaren en leren (Baar, 1998; Hilhorst et al., 2014). Het geven van complimentjes door een begeleider werkt bij jonge kinderen beter (Buisman en Middelkamp, 2001) dan kritische of bestraffende feedback (Schilp, 2010). Uit onderzoek van Claringbould (2011) blijkt dat trainers bewust zijn van het ondersteunen van de jongste kinderen op mentaal vlak. De trainers denken meer na over passende feedback voor de jongste sporters en leggen ook meer uit aan deze jongere

kinderen dan aan de oudere kinderen (Claringbould, 2011). In overeenstemming met deze studie wordt verwacht dat ouders ervaren dat de begeleiders van de sportactiviteiten voor peuters en kleuters deze kinderen vooral voorzien van complimenten en positieve feedback. Kinderen zelf lijken ook aandacht te hebben voor het belang van relationele aspecten. Kinderen willen met andere kinderen spelen in een leuke groep waarin gezelligheid en een goede sfeer de boventoon voeren (Baar, 1996). Ook de relatie met de spelleider is van belang. Hij moet de kinderen voldoende individuele aandacht geven (Buisman & Middelkamp, 2001). Oudere kinderen hechten belang aan een ‘vaste’ trainer (Baar, 1996). Dit lijkt echter ook belangrijk voor de jongste kinderen zodat ze met hun begeleider een gevoel van geborgenheid kunnen ervaren (Buisman & Middelkamp, 2001). In overeenstemming met bovenstaande wordt verwacht dat ouders zullen aangeven dat kinderen het leuk vinden om in een groep te sporten, dat de spelleiders aandacht hebben voor het individuele kind en ze het vertrouwen bieden om lekker mee te doen aan de sportactiviteit. Daarnaast wordt verwacht dat de begeleiders van de activiteiten vast zijn.

De derde en tevens laatste onderzoeksvraag van dit onderzoek is als volgt: Welke wensen en behoeften hebben ouders ten aanzien van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters? Om inzicht te krijgen in deze wensen en behoeften zal gekeken moeten worden naar welke verbeterpunten ouders aandragen met betrekking tot de georganiseerde beweeg- en sportactiviteiten. Aangezien er weinig bekend is over de ervaringen van ouders omtrent sportactiviteiten, wordt voor een inzicht gebruik gemaakt van opvattingen van ouders over kwalitatief goede buitenschoolse opvang in Nederland (Boogaard, Fukkink, & Felix, 2007; Mewissen, 2008). Uit deze onderzoeken kwam naar voren dat ouders de interactie van leidsters met ouders en kinderen als belangrijk achten. Daarnaast wensen ouders een verbetering van de individuele begeleiding van hun kind, zeker wanneer het kind moeite heeft met het aanpassen aan de groep (Boogaard et al., 2007). Hoewel kinderen waarschijnlijk minder tijd doorbrengen op de sportvereniging dan bij de buitenschoolse opvang, wordt in lijn met genoemde onderzoeken verwacht dat ouders wensen hebben op het gebied van een verbeterde interactie van spelleiders met ouders en kinderen en dat ouders graag zien dat hun kind meer individueel begeleid wordt. De verwachting over wensen van ouders beslaat dus met name het criterium betrokkenheid.

Methode

Type onderzoek

Voor het huidig onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. Kwalitatief onderzoek kan gedefinieerd worden als het proces waarbij gebeurtenissen,

situaties en personen beschreven worden met behulp van kwalitatief verzamelde data, zoals waarderingen, ervaringen en betekenisverleningen naar aard en eigenschappen (Baarda, 2014). Kwalitatief onderzoek is exploratief van aard en dat gegeven maakt dit type onderzoek geschikt om inzicht te verkrijgen in de verwachtingen en ervaringen van ouders met betrekking tot georganiseerde beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters (Boeije, 2010). Voor het huidige onderzoek is gestreefd naar inhoudelijke generalisatie, ofwel het generaliseren van de resultaten van het onderzoek naar vergelijkbare of overeenkomstige respondenten (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2013).

Respondenten

De populatie die in dit onderzoek centraal stond, bestond uit ouders van peuters en kleuters die participeren in beweeg- en sportactiviteiten op sportverenigingen of bij commerciële aanbieders. Deze verenigingen en aanbieders zijn vanuit pragmatisch oogpunt gekozen. Het project PAP- NL heeft reeds een vragenlijst verstuurd naar 117 verenigingen en aanbieders. Deze vragenlijst was een inventarisatie waarin een laatste vraag was opgenomen die bevroeg of de verenigingen en aanbieder open stonden voor een aanvullend verdiepend interview. Uit de verenigingen en aanbieders die deze vraag met een 'ja' hebben beantwoord zijn in totaal 12 verenigingen en één aanbieder gekozen om te benaderen. Op deze manier is er een ingang ontstaan om ook ouders te spreken die bij deze verenigingen en aanbieders te vinden zijn. De aanbieders en verenigingen zijn gekozen op basis van een gelegheidssteekproef (Baarda, 2014).

Uiteindelijk zijn één aanbieder en zes sportverenigingen bereid gevonden om mee te werken aan het onderzoek. Dit betreft de aanbieder 'Monkey Moves', de judovereniging 'Erik Verlaan Sport,' de korfbalverenigingen 'Synergo,' en 'K.V. Viko,' de handbalvereniging 'Handbal Houten', de tennisvereniging 'Rijnhuysse,' en de gymnastiekvereniging 'Gv-MOVEO.' Bij elke vereniging zijn twee tot vijf ouders geïnterviewd. In totaal werden 20 ouders geïnterviewd waarvan zes ouders een kind hebben in de leeftijd van twee tot en met drie jaar en waarvan 12 ouders een kind hebben in de leeftijd van vier tot en met vijf jaar. Twee ouders hebben een kind van zes jaar, maar zij konden wel hun ervaringen delen doordat hun kinderen wel hadden deelgenomen aan beweeg- en sportactiviteiten voor kinderen jonger dan zes jaar. Door verenigingen in verschillende delen van de agglomeratie Utrecht te benaderen en door ouders die bij verschillende sporten te vinden zijn te betrekken in het onderzoek, is getracht om diversiteit na te streven. Op deze manier kunnen de resultaten inhoudelijk generaliseerd worden naar de andere georganiseerde beweeg- en sportactiviteiten voor kinderen jonger dan zes jaar in de agglomeratie Utrecht (Baarda et al., 2013), ondanks

het gegeven dat de onderzoeksgroep statistisch gezien niet representatief was.

Open interviews

Om de verwachtingen, ervaringen en mogelijke wensen/behoefte van ouders omtrent beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters in kaart te brengen, is er gekozen voor het volgende onderzoeksinstrument: de open interviews. Het voordeel van het afnemen van interviews is dat er doorggevraagd kan worden naar achterliggende gedachten en ideeën, wat zorgt voor verdieping (Boeije, 2010).

Voordat de interviews daadwerkelijk van start gingen, werd er begonnen met een introductie. Hierin werd het PAP- NL project kort toegelicht en de reden van huidig onderzoek, waarna de structuur en inhoud van het interview werd uitgelegd aan de respondent. Bovendien werd er bij ieder interview gevraagd naar toestemming om het interview op te nemen en werd benadrukt dat de gegevens anoniem verwerkt zullen worden zodat de kans op het geven van sociaal wenselijke antwoorden door respondenten, werd verkleind.

Bij het afnemen van de interviews is gebruik gemaakt van een topiclijst. Deze topiclijst diende als leidraad voor het interview en is opgesteld aan de hand van de drie onderzoeksvragen.: (1) De motivatie voor de desbetreffende sport en de verwachtingen die ouders van deze sport hebben (bv. ‘Wat is de reden dat u voor een beweegactiviteit op jonge leeftijd heeft gekozen?’); (2) Ervaringen met betrekking tot de pedagogische criteria: aantrekkelijk spel, een veilige omgeving, leren en kunnen, zelfstandigheid en in de groep (bv. ‘Hoe wordt er volgens u in de les rekening gehouden met de jonge leeftijd van de kinderen?’); (3) Inzicht in mogelijke wensen en behoeften van ouders op het gebied van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters (bv. ‘Zijn er nog aspecten die u graag verbeterd zou willen zien omtrent de beweeg- of sportactiviteit?’). Om de betrouwbaarheid te vergroten, werd de inbreng van de respondenten tussendoor steeds samengevat (Baar & Wubbels, 2013).

Procedure

De verenigingen en aanbieders zijn ten eerste bereikt door middel van het versturen van een algemene aankondigingsmail. Vervolgens is er telefonisch of per mail individueel contact opgenomen met de contactpersonen van de aanbieders en verenigingen. Deze contactpersonen zijn ten eerste benaderd voor een kort interview om zo meer te leren over de organisatie en over hun verwachtingen en ervaringen op het gebied van kleutersport. Via hen zijn contactgegevens verkregen van ouders. Deze ouders zijn per mail, telefonisch of ter plekke persoonlijk bij de activiteit benaderd. Hun deelname aan het onderzoek was op vrijwillige basis en met expliciete toestemming.

De interviews duurden gemiddeld 26 minuten en vonden plaats op een locatie die voor ouders de voorkeur genoot. Dit was veelal op de plek waar de beweeg- of sportactiviteit ook plaats vond. De interviews zijn opgenomen met een voicerecorder en zijn na afname door de onderzoeker letterlijk getranscribeerd. Door te werken met opnameapparatuur is de betrouwbaarheid van de dataverzameling vergroot (Baar, 2002).

Analyse

De data is geanalyseerd aan de hand van de kwalitatieve analysemethoden van Baar (2002) en Baarda en collega's (2013). Het inhoudelijk rendement van de kwalitatieve analyse wordt weergegeven door kernlabels (Baarda et al., 2013). Op basis van het systematisch en constant vergelijken van uitspraken en fragmenten, zijn op een inductieve wijze kernlabels ontwikkeld die antwoord geven op de drie onderzoeksvragen. De interne validiteit werd gewaarborgd door bij het benoemen van de kernlabels zoveel mogelijk op het niveau van de uitspraken van respondenten te labelen. Bovendien is deze werkwijze betrouwbaar doordat de analysestappen te controleren zijn (Baar, 2002).

Resultaten

Hieronder zal per onderzoeksvraag het inhoudelijk rendement van de analyse besproken worden aan de hand van kernlabels. Deze kernlabels zijn ontwikkeld tijdens de procedure van kwalitatieve analyse en staan in de tekst cursief gedrukt. Ter illustratie zijn de kernlabels aangevuld met enkele citaten. Bovendien wordt de resultatensectie met behulp van aantallen gevormd. Belangrijk om te benadrukken is dat deze aantallen niet als sluitend kunnen worden beschouwd. De aantallen geven slechts een indicatie van het draagvlak voor de desbetreffende bevindingen (Baar & Wubbels, 2013).

Verwachtingen

11 Van de 20 ouders hebben voor een bepaalde beweeg- of sportactiviteit gekozen doordat ze zelf *bekend zijn met de sport*. Door goede ervaringen met een bepaalde sport is het voor deze ouders een logisch gevolg dat hun kind ook die activiteit gaat beoefenen: "Ik denk ook wel, ik als korfbalouder, ik weet bij de volleybal hebben ze ook voor de allerkleinsten wat dingen, maar ja dan zal ik toch zelf niet zo heel snel kiezen voor de volleybal" (respondent 18). Voor de overige negen ouders geldt dat ze via vrienden, de peuterspeelzaal of de basisschool *gehoord hebben van het aanbod* van de bewuste beweeg- of sportactiviteit. Ouders gaven ook inzicht in hun motieven en bijbehorende verwachtingen om te kiezen voor een bepaalde beweeg- of sportactiviteit. Zo dragen activiteiten als gym, Monkey Moves en judo volgens ouders bij aan het opdoen van een *breed scala aan vaardigheden* en kiezen ouders voor sportactiviteiten als korfbal en handbal vanwege *het sociale aspect van een*

teamsport. Ouders lijken dus sterk de sportdeelname van hun kind te bepalen: “Omdat je kind op die leeftijd toch nog geen eigen keuze maakt” (respondent 19). Slechts één ouder gaf aan voor een sportactiviteit gekozen te hebben omdat het kind het graag wilde doen. Belangrijkste vraag blijft waarom ouders kiezen voor beweeg- en sportactiviteiten op jonge leeftijd. Ruim de meerderheid van de ouders gaf aan dat het *belangrijk is om al op jonge leeftijd te bewegen* vanwege gezondheidsredenen en motorische redenen. Ouders zien bewegen als gezond, als iets dat er al van jongs af aan bij hoort. Verder noemen ouders de opkomst van televisie en computers en als gevolg daarvan het minder buiten spelen. Bovendien vertelden twee ouders dat ze door werk niet de mogelijkheid hebben om zelf met hun kinderen activiteiten te ondernemen. Verder zijn enkele ouders van mening dat het belangrijk is je lijf te leren kennen of dat de gymles op de basisschool te beperkt is: “Wij deden bokje springen, leerden koppeltje duiken en hadden les van ja, echte sportdocenten. En dat is er niet meer” (respondent 14). Ouders zeiden verder dat *het belangrijk is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling*. Ouders verwachten en zijn van mening dat hun kind door het meedoen aan een sport- of beweegactiviteit leert luisteren, samenwerken, delen, met andere kinderen omgaan, respect en discipline op te brengen en het is een goede voorbereiding voor het naar school gaan. Een ouder zei hierover het volgende: “Sociaal gedrag hè. Samen spelen, naar elkaar luisteren, met elkaar omgaan. Wat je later in de maatschappij ook nodig hebt, leer je in principe hier al een klein beetje” (respondent 4). Omtrent voorwaarden waaraan een beweeg- of sportactiviteit dient te voldoen gaf ongeveer de helft van de ouders aan dat omtrent de activiteit *plezier het belangrijkste is en dat ze het zelf leuk moeten vinden*. Negen ouders zeiden bepaalde verwachtingen te hebben ten aanzien van de begeleider van de desbetreffende beweeg- of sportactiviteit. Drie ouders zijn van mening dat begeleider *kennis moet hebben van de sport*, zodat deze ook al op technisch vlak kinderen dingen kan leren. Zes ouders zeiden echter dat ze het vooral belangrijk vinden dat begeleiders *weten hoe ze met kleine kinderen om moeten gaan*. Volgens deze ouders is het belangrijk dat de begeleiders geduld hebben en dat kinderen zich op hun gemak voelen in de les.

(Pedagogische) criteria

Aantrekkelijk spel. Alle ouders gaven aan dat er tijdens de verschillende beweeg- of sportactiviteiten voor peuters en kleuters *allerlei spelletjes* worden gedaan. Naast het doen van oefeningen zijn spelletjes een belangrijk kenmerk van de activiteit, wat volgens ouders ook erg gewaardeerd wordt door de jonge kinderen. Zes ouders zeiden tevens dat de lessen *fantasievol* zijn. Zo kunnen bewegingen gekoppeld worden aan het nadoen van dieren of worden de lessen vormgegeven aan de hand van een thema. Naast de spelletjes vinden

kinderen het volgens ouders leuk om *oefeningen te doen die met de sport zelf te maken hebben*. De kinderen vinden de les echter minder leuk wanneer er geen dingen in voorkomen die niet met de sport zelf te maken hebben: “Ze gaat echt met het idee: ik kom echt om te tennissen op een baan” (respondent 13). Binnen dit onderzoek zijn verschillende takken van sport betrokken, wat betekent dat niet alle kinderen dezelfde bewegingshandelingen ervaren. Zo is voor drie van de zes sporten een bal nodig en volgens ouders is *het bezig zijn met een bal* aantrekkelijk voor kinderen. Kinderen vinden het leuk om te ontdekken wat ze allemaal kunnen met een bal zoals stuiten, rollen en gooien. Andere activiteiten worden gekenmerkt door bewegingshandelingen als *klimmen en klauteren* en *springen*. Volgens ouders van kinderen die in deze beweegactiviteiten participeren vinden de kinderen dat heel erg leuk. Dit merken ouders doordat kinderen vragen om een trampoline voor thuis of om naar een speelparadijs te gaan. Kinderen vinden het verder leuk om veel en divers te bewegen. Volgens ouders krijgen kinderen de *vrijheid om rond te rennen en te spelen* en is er in de lessen ook veel *afwisseling*. Volgens ouders is dit ook nodig om energie kwijt te kunnen en om te voorkomen dat kinderen afhaken. Vijf ouders benoemden specifiek dat *herhaling* een belangrijk onderdeel vormt van de lessen. Eén reactie was bij deze treffend: “[. . .] je kijkt wel vanuit je eigen ogen, maar je moet ook meer vanuit de ogen van je kind kijken en dan is dat prima die herhaling” (respondent 8). Alle ouders zijn van mening dat hun zoon of dochter met plezier beleeft aan de beweeg- of sportactiviteit. Enkele ouders, van vijfjarige kinderen, gaven wel aan dat hun kinderen er aan toe zijn om naar de F-jes te gaan. Ze baseren hun mening op het feit dat hun kind meer wil, de spelletjes zat is, uitdaging mist of loopt te klieren: “Dan zie ik die hele kleintjes binnen komen en dan denk ik: ja, voor jullie is het prima. Dus je merkt inderdaad: tot zes is het prima en dan willen ze ook meer” (respondent 13). Het er aan toe zijn om bij de F-jes te starten hangt ook samen met het criterium van leren en kunnen dat later besproken wordt. Alle ouders roemen de juffen of meesters van de activiteiten. Ze worden als enthousiast neergezet, ze beschikken over creativiteit en ze weten de kinderen te boeien tijdens de les.

Een veilige omgeving. Omtrent de kwetsbaarheid van het kind gaven ouders aan dat je niet zomaar les geeft aan de jongste kinderen en dat het belangrijk is om *oog te hebben voor en aan te sluiten bij het jonge kind*. Meer dan de helft van de ouders ervaart namelijk dat hun kind het *spannend* vindt of vond om mee te doen aan de beweeg- of sportactiviteit. Zo zeiden enkele ouders dat hun kind de eerste lessen bijna alleen maar huilde, dat het afscheid nemen van de ouder soms nog erg lastig is, dat het kind aan de kant nog vaak steun zoekt en dat het kind soms moeite heeft om naar de les te gaan. Meer dan de helft van de ouders is zelf

bovendien aanwezig bij de lessen wat volgens hen de kinderen ook fijn vinden: “[. . .] dat hij dan toch bevestiging zoekt als hij iets doet, dat hij dan denkt: ‘oh, met mijn mama ben ik sterker als dat ik alleen ben’” (respondent 17). Volgens ouders is er bij de begeleiders wel *aandacht voor het verdriet en de verlegenheid van het kind*. Dit komt tot uiting in het feit dat kinderen de ruimte krijgen of hebben gekregen om te wennen, dat het kind niet wordt gedwongen om mee te doen, dat de juf of meester geduldig blijft en dat de juf of meester wel elke keer probeert om de kinderen erbij te betrekken. Omtrent de belasting voor kinderen gaven twee ouders aan dat ze het idee hadden dat ze wellicht op een te jonge leeftijd begonnen waren. Hoewel het nu beter gaat hadden hun kinderen in het begin moeite met het volhouden van de lessen. De meeste lessen duren drie kwartier tot een uur. Bij één activiteit duurt de les een halfuur. Opvallend is dat vooral de ouders van twee- drie- en vierjarigen aangaven dat het voor hun kinderen nog een hele opgave is om heel de les erbij te blijven. Capaciteiten omtrent *concentratie* spelen daarbij een grote rol. Een moeder zei: “Dan gaat hij aan de kant zitten op het gras. Je merkt gewoon dat de spanningsboog dan op is, hij heeft daar ook wel echt last van nog. Hij is ook net vier geworden [. . .]” (respondent 18). Omtrent een veilige sfeer ervaren ouders dat er *voldoende begeleiding* is tijdens de lessen. Toch hebben ouders ook ervaren dat de groep eerder te groot was en dat daardoor het overzicht kwijt was. De behoefte aan meerdere begeleiders lijkt dus afhankelijk te zijn van de groepsgrootte en de *behoefte aan nabijheid* van de begeleiders lijkt afhankelijk te zijn van het type sportactiviteit. Bij activiteiten als Monkey Moves en gym worden oefeningen gedaan (lopen over een balk, springen van de kast) die door jonge kinderen als spannend worden gezien en waarbij ze, zeker in het begin, graag vertrouwen op hulp van de juf of meester. Een moeder, van wie haar dochtertje op gym zit, vertelde: “Nou bij mijn dochter hebben ze de veiligheid geboden door haar wel bij zich te houden en samen dingen te doen. En ja.. handje vast, misschien wat tillen [. . .]” (respondent 8). Bij de andere activiteiten speelt de nabijheid van de begeleider een minder grote rol. Geen van de ouders zei pestgedrag of ander ongewenst gedrag waargenomen te hebben.

Leren en kunnen. Omtrent de leeromstandigheden binnen de beweeg- en sportactiviteiten beschouwen ouders het vooral als *spelenderwijs leren*. Volgens ouders sluit het mooi aan bij de jonge kinderen, is het ook educatief, is het een speelmoment onder begeleiding en is het vergelijkbaar met een gymles op school. Ouders zien de beweeg- en sportactiviteiten voornamelijk als een *eerste kennismaking met sport*. Deze kennismaking is voor de ouders verschillend van aard. Ouders van wie de kinderen op gym en Monkey Moves zitten, zien het vooral als het doen van oefeningen om de kinderen motorisch verder te helpen, het leren

kennen van hun lijf en het niet specifiek oefenen op onderdelen als balk en brug. Voor de ouders van wie de kinderen op judo, korfbal, handbal en tennis zitten geldt dat het merendeel aangaf dat er in de lessen wel elementen terug komen van de sport zelf maar dat ze niet bezig zijn met het daadwerkelijke spel zoals dat gespeeld zal worden op latere leeftijd. Vrijwel alle geïnterviewde ouders maken een *onderscheid naar leeftijd*. Zo gaven ze aan dat het niveau van de oefeningen leeftijdsafhankelijk is en in de lessen wordt ingespeeld op het verschil in leeftijd binnen de groep. De ouders van de vier-, vijf- en zesjarige kinderen lijken verder vooral een jongste groep (tot en met ongeveer 4 jaar) en een oudere groep (vanaf ongeveer 5 jaar) te onderscheiden. Zo worden vijfjarigen als fysiek sterker gezien, begrijpen ze de ‘echte sport’ en ontstaat volgens de meeste ouders vanaf deze leeftijd de drang om te winnen. Een moeder vertelde: “Ja, je ziet dat de vijfjarigen pittiger zijn, wat steviger, wat makkelijker al de ballen kunnen wegslaan. Misschien ook door oefening hoor, maar ze hebben meer kracht, meer concentratie” (respondent 13). Sommige ouders gaven ook aan dat het leeftijdsverschil op die jonge leeftijd juist meer opvalt dan op oudere leeftijd en de ervaring is dan ook dat het soms lastig is om de les goed af te stemmen op het verschil in leeftijden: “Wat meer een grote uitdaging is, is toch wel dat grote leeftijdsverschil binnen de groep, dat de oudere kinderen al verder zijn om het spel te leren en de jongere kindjes willen meer de spelletjes doen” (respondent 18). Vrijwel alle ouders gaven aan dat hun kind *groeit en vorderingen maakt*. Kinderen leren nieuwe dingen, ze laten thuis zien wat ze kunnen en ze doen succeservaringen op. Ouders zijn het er over eens dat er in de lessen gekeken wordt naar waar elk kind aan toe is en dat ieder kind ook mee kan doen. Ongeveer de helft van de ouders gaf verder aan dat het meedoen aan de beweeg- of sportactiviteit bijdraagt aan het *zelfvertrouwen van het kind*. Naarmate ze langer meedoen aan de activiteit voelen kinderen zich zekerder en ze zijn trots als oefeningen lukken.

Zelfstandigheid. Volgens ouders is het *leren los te komen door kinderen en leren los te laten door ouders* belangrijk, zodat kinderen zich kunnen ontplooien. Kinderen worden geacht te leren om zelf dingen te ondernemen, waar hun ouders niet bij zijn: “Ik denk wel dat het niet verkeerd is om ook zelfstandig dingetjes te kunnen doen en ook ja, zelf dingen aan de juf te kunnen te kunnen vragen in plaats van naar je moeder te lopen” (respondent 9). Ook moeten ouders leren om hun kind meer los te laten en niet meer elke keer in de zaal erbij zitten, omdat je als ouder ook niet mee kan naar de basisschool:

Je moet ze los laten. Nu is mijn jongste zoontje vier geworden, ik vind het wel spannend hoor die kleuterschool, maar ja je kan moeilijk met hem mee gaan. En dat is hetzelfde als bij de sportles. Hij moet gewoon leren ervaren dat hij zichzelf kan redden

door als er wat is het aan de juf te vragen. (respondent 18)

Deze zelfstandigheid is voor ongeveer de helft van de ouders niet alleen het resultaat van het bewegen of sporten. Ook het naar de peuterspeelzaal gaan of naar het kinderdagverblijf draagt hier aan bij:

Wel denk ik dat wanneer kinderen al meer gewend zijn om dingen zonder hun ouders te doen, dat het ten gunste is van het sporten. Een kind dat veel thuis is geweest, zal het allemaal veel ingewikkelder vinden dan andere kinderen. (respondent 11)

Ondanks dat ouders het belangrijk vinden hun kinderen te stimuleren naar zelfstandigheid, zien ze hun kinderen wel *voor een deel afhankelijk van de begeleider*. Volgens ouders hebben kinderen op jonge leeftijd behoefte aan structuur, leiding en willen ze graag weten wat er van hen verwacht wordt. Volgens ouders geven begeleiders deze structuur, worden ze bij de les gehouden en weten kinderen ook dat ze naar de juf of meester moeten luisteren. Verder spraken enkele ouders over de *mogelijkheid tot eigen inbreng van kinderen*. Bij activiteiten als Monkey Moves en gym kunnen kinderen volgens ouders zelf kiezen welke onderdelen ze gaan doen. Bij de andere activiteiten wordt er gehoor gegeven aan bepaalde spelletjes die kinderen graag zouden willen doen. Toch zeiden veel ouders dat *de begeleider toch wel alles bepaalt* wat in de les gebeurt.

Betrokkenheid. De ouders spraken frequent over de benadering van de begeleiders en zijn van mening dat die benadering heel belangrijk is: “Het maakt heel erg uit hoe je kinderen benadert, die hele jonge kinderen” (respondent 2). Alle ouders spraken positief over de begeleiders van de verschillende activiteiten. Ouders zeiden woorden als: lief, geduldig, toegankelijk en aardig. Bovendien zeiden ouders dat de begeleiders de kinderen veelvuldig complimentjes geven en dat ze soms streng zijn, maar op een kindvriendelijke manier. Hoewel sommige ouders als voorwaarde stellen dat begeleiders moeten weten hoe ze met de jonge kinderen om moeten gaan lijken ouders op hun beurt geen kennis te hebben van de achtergrond van de begeleiders. Ouders vertelden verder dat kinderen zelf *dol zijn op de begeleiders* en de benadering van de begeleider lijkt ook samen te hangen met leren en kunnen. Wanneer kinderen zich vertrouwd voelen bij de juf of meester doen ze ook lekkerder mee aan de activiteit. Bovendien zeiden alle ouders dat kinderen ook individuele aandacht krijgen en ook op die manier maken kinderen vorderingen. Deze individuele aandacht is beter als het groepje kinderen niet te groot is. Verder vertelden ouders dat de begeleiding vast is en dat kinderen daar behoefte aan hebben. Drie ouders gaven wel aan dat er veel gewisseld is qua begeleiding. Ook spraken ouders over *de gezamenlijkheid in en functies van een groep*. Ouders gaven aan dat kinderen het leuk vinden om samen met leeftijdsgenoten te sporten;

sommige kinderen hebben zelfs al vrienden gemaakt. Andere kinderen vinden het toch nog wel spannend in de groep en voelen zich vooral fijner in een groepje met kinderen die ze al kennen van bijvoorbeeld school. Ouders zien verder vooral positieve gevolgen van het opdoen van sociale contacten bij de sportactiviteit. Zo leren kinderen om met andere kinderen om te gaan en om rekening met elkaar te houden:

In het begin zag je [. . .] hij bleef niet in de rij staan wachten, maar hij ging rond rennen en nu zie je dat hij gewoon netjes achteraan sluit. Dat hij nu meer weet wat de bedoeling is in een groep, dat komt omdat hij hier een groep heeft. Hij leert zich een beetje aan te passen in een grotere groep. (respondent 20)

Wensen en Behoeften

Alle geïnterviewde ouders spraken hun *tevredenheid uit over de gang van zaken* omtrent de beweeg- en sportactiviteiten. Ouders zeiden dat de lessen goed in elkaar zitten en dat ze zowel geïnformeerd als op de hoogte gehouden worden over de lessen en ontwikkelingen van hun kind. Enkele ouders hadden nog wel een duidelijk verbeterpunt. Zij zouden graag zien dat er een splitsing naar leeftijd gemaakt wordt in de huidige groepen. Zo kan er volgens ouders nog beter aangesloten worden bij de jonge kinderen: “Ja, hoe je dat meer kan verbeteren dan zou je een splitsing moeten maken” (respondent 18). Ouders zijn wel van mening dat dit niet gemakkelijk zal zijn wegens een gebrek aan vrijwilligers. Een ander verbeterpunt ligt op het gebied van de begeleiding. Ouders vinden het belangrijk dat er voldoende begeleiding is, zeker als de groepen wat groter worden. Ouders zouden het liefst niet meer dan tien kinderen in een groep willen zien onder één begeleider en enkele ouders zouden aanraden om één begeleider per vijf kinderen te handhaven. Drie ouders hopen ook dat er in de toekomst niet veel meer gewisseld zal worden qua begeleiding. Eén ouder heeft ook nog de specifieke wens om bewegen voor alle inkomenslagen mogelijk te maken. Naast wensen hebben ouders ook nog tips. Zo raden ouders aan om eerst proeflessen aan te bieden zodat er niet gelijk contributie betaald hoeft te worden en zeiden ouders dat aanbieders de activiteiten voor peuters en kleuters meer moeten promoten.

Conclusie en discussie

De algemene doelstelling van dit onderzoek was inzicht verkrijgen in de door ouders ervaren (pedagogische) kwaliteit met betrekking tot georganiseerde beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters.

In de eerste onderzoeksvraag van deze studie zijn de verwachtingen van ouders omtrent beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters bevraagd. Verwacht werd dat ouders verschillende motieven en verwachtingen zouden noemen ten aanzien van de keus om

hun kinderen al op jonge leeftijd te laten participeren in beweeg- en sportactiviteiten waarbij motieven omtrent plezier (Nix, 1992), gezondheid (Baar, 1991; Coakley, 2011; Nix, 1992) en motorische vaardigheden (Baar, 1991; Coakley, 2011) de boventoon zouden voeren. De resultaten bevestigen deze verwachtingen deels. Hoewel het beleven van plezier als een belangrijke voorwaarde wordt beschouwd waaraan de beweeg- of sportactiviteit dient te voldoen, wordt het door ouders niet als motief genoemd. Ouders hanteren meer motieven op het gebied van gezondheid en motorische vaardigheden. Ook verwachten ouders dat de activiteit bijdraagt aan de sociaal- emotionele ontwikkeling (Claringbould, 2011; Wuerth et al., 2004). Wellicht houdt bovenstaande verband met het zien van sport als een instrument zoals dat door Tamboer en Steenbergen (2000) wordt aangehaald. Sport- en beweegactiviteiten lijken door ouders in dienst gesteld te worden van maatschappelijke doeleinden als gezondheid, motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Opvallend is dat ouders geen nadelen noemen van sporten op jonge leeftijd. Wat dat betreft lijken ouders de wereldwijde consensus, omtrent de positieve bijdrage van vroege ervaringen met sport aan de ontwikkeling van kinderen (Coakley, 2011), niet in twijfel te trekken en lijken ouders het daarom niet nodig te vinden een paar jaartjes te wachten. Helaas creëren ouders hierdoor een eenzijdig beeld van sport waarbij het sporten op zich als minder belangrijk wordt beschouwd dan de maatschappelijke doeleinden (Tamboer & Steenbergen, 2000).

De tweede onderzoeksvraag was om na te gaan in hoeverre ouders ervaren dat het huidige beweeg- en sportaanbod voor peuters en kleuters tegemoet komt aan (pedagogische) criteria. De vijf opgestelde (pedagogische) criteria zullen apart besproken worden.

Met betrekking tot aantrekkelijk spel werd verwacht dat ouders van mening zijn dat hun kind plezier beleeft aan de activiteit doordat er elementen in zitten die kinderen als aantrekkelijk spel zien (Baar, 1998; Buisman en Middelkamp, 2001; Coakley & Pike, 2009), maar ook doordat er elementen in zitten die kinderen zelf niet als aantrekkelijk spel zouden zien (Cevaal & Wesdorp, 2001). Volgens ouders bevatten de beweeg- en sportactiviteiten inderdaad facetten die voldoen aan de criteria van aantrekkelijk spel, zoals fantasie, herhaling en afwisseling. Verder werd verwacht dat volgens ouders kinderen wel plezier beleven aan de activiteit ondanks dat er elementen in zitten die niet voldoen aan het aantrekkelijk bevonden spel door kinderen (Cevaal & Wesdorp, 2001). Uit de resultaten blijkt dat vooral sportactiviteiten als handbal, korfbal, judo en tennis sportgerichte oefeningen bevatten en volgens ouders vinden kinderen dit leuk. Uit de resultaten wordt echter niet duidelijk of de kinderen dit zelf hebben aangegeven of dat ouders ervan uitgaan dat hun kinderen dat leuk

vinden. Bovendien zeiden enkele ouders dat hun vijfjarige kind de sportactiviteit ontgroeid is. Mogelijk is het ontgroeid zijn van de beweeg- of sportactiviteit meer een opvatting vanuit het perspectief van de ouders dan vanuit het perspectief van de kinderen zelf. Zoals Buisman en Middelkamp (2001) al aanhaalden raken kinderen vanaf zesjarige leeftijd bekend met de wedstrijdsport en worden ze soms al beschouwd als kleine volwassenen in de sportbeoefening. Mogelijk zijn ouders daardoor van mening dat voor kinderen van bijna zes jaar het spelletjes spelen, tijdens de beweeg- of sportactiviteiten, niet meer aantrekkelijk en passend is. Er lijkt hier echter sprake te zijn van een paradox. Kinderen zelf, in de leeftijd van vier tot en met acht jaar, halen namelijk nog wel veel plezier uit diverse spelvormen die niet direct met de tak van sport te maken hoeven te hebben (Buisman & Middelkamp, 2001).

Met betrekking tot een veilige omgeving werd verwacht dat ouders ervaren dat begeleiders van activiteiten voor peuters en kleuters aandacht hebben voor de kwetsbaarheid en belasting van kinderen (Buisman, 2004; Buisman & Middelkamp, 2001; Cowley, 2010). In tegenstelling tot de bevindingen van Buisman (2004) lijken de begeleiders, volgens ouders, goede belangenbehartigers van kinderen te zijn. Echter, vooral de jongere kinderen kampen met concentratieproblemen. Mogelijk houdt dit verband met de duur van de les. Uit onderzoek van Cowley (2010) blijkt dat vier- en vijfjarige kinderen zich op school maar zes à zeven minuten kunnen concentreren. Hoewel de beweeg- of sportactiviteit niet hetzelfde is als een les op school, krijgen kinderen in beide omgevingen wel te maken met opgedragen opdrachten van volwassenen. Mogelijk is het daardoor vooral voor de jongere kinderen te veel gevraagd om drie kwartier of een uur bij de les te blijven. Verder werd verwacht kinderen zich veilig voelen door een geboden nabijheid en voldoende begeleiding (Buisman & Middelkamp, 2001). De resultaten komen deels overeen met de verwachtingen. Volgens het merendeel van de ouders is er voldoende begeleiding, maar ouders hebben ook ervaren dat de groep kinderen eerder te groot was voor een goed overzicht. Opvallend is ook dat kinderen de nabijheid van ouders wensen tijdens de les. Mogelijk is dit het gevolg van het op jonge leeftijd nog afhankelijk zijn van ouders (Buisman & Middelkamp, 2001).

Omtrent het leren en kunnen werd verwacht dat in de lessen spelen en vaardigheden centraal staan (Pellegrini & Smith, 1998) en dat presteren en techniek een ondergeschikte rol spelen (Côté et al., 2007). Conform de verwachtingen is het volgens ouders vooral een spelende kennismaking met sport, waarin tactiek en prestaties niet centraal staan. Bovendien doen kinderen zelfvertrouwen op (van den Broeck et al., 2009). Volgens alle ouders maken of maakten kinderen op motorisch gebied een groei door en zoals verwacht wordt deze groei gerelateerd aan leeftijd (Claringbould, 2011). Volgens ouders is er in de les duidelijk een

verschil in ontwikkeling merkbaar waarbij de oudere kinderen fysiek sterker zijn en de sport zelf al meer begrijpen. Hierdoor is het soms moeilijk om de les goed af te stemmen op het verschil in leeftijden. Zoals ook al bij aantrekkelijk spel naar voren kwam, hebben enkele ouders het idee dat vijfjarigen de activiteit ontgroeid zijn. Ouders lijken hier dus inderdaad te spreken van een doorlopende ontwikkeling waarbij spelletjes geschikt zijn voor de kleinsten (Pellegrini & Smith, 1998) maar waarbij oudere kinderen al meer toe zijn aan een georganiseerde sportsetting (Côté et al., 2007). Mogelijk heeft dit ook te maken met het gegeven dat ouders graag willen zien dat hun kinderen progressie maken in de beoefening van sport (Coakley & Pike, 2009). Doordat vijfjarige kinderen bijna de overstap zullen maken naar de wedstrijdsport (Buisman & Middelkamp, 2001) hebben ouders van deze kinderen wellicht het idee dat hun kinderen geen progressie meer zullen maken in beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters.

Met betrekking tot zelfstandigheid werd verwacht dat ook ouders van jonge kinderen het belangrijk vinden om hun kinderen tot zelfstandigheid te stimuleren (Buisman, 2004). Ouders vinden dit inderdaad belangrijk maar ouders zien dit niet, zoals verwacht, gebeuren door het regelen van het spel door kinderen (Coakley & Pike, 2009). Ouders zien zelfstandigheid vooral als een geleidelijk proces waarin ook zij een rol hebben. Ouders moeten leren los te laten door hun kind verschillende activiteiten te laten doen zodat de kinderen naar zelfstandigheid kunnen groeien. Het criterium zelfstandigheid lijkt hierdoor enigszins in strijd te zijn met het eerder behandelde criterium een veilige omgeving, waarin de gewenste nabijheid van ouders genoemd werd. Conform de verwachtingen is er aandacht voor een eigen inbreng van kinderen en wordt er in de les structuur geboden (Schilp, 2010). Tegen de verwachting in zeiden veel ouders dat de begeleider alles in de les bepaalt. Hierdoor lijken de capaciteiten van peuters en kleuters ondermijnd te worden. Jonge kinderen zijn namelijk zelf goed in staat het spel te regelen (Coakley & Pike, 2009).

Met betrekking tot betrokkenheid werd verwacht dat begeleiders gebruik maken van complimenten en positieve feedback omtrent hun benadering naar de kinderen (Claringbould, 2011). Deze verwachting komt overeen met de resultaten. Ouders roemen de benadering van de begeleiders. Verder werd verwacht dat vooral een vaste trainer ook individuele aandacht heeft voor de kinderen (Baar, 1996; Buisman & Middelkamp, 2001). Kinderen hebben volgens ouders inderdaad behoefte aan een vaste begeleider en zij bieden ook individuele aandacht. Ten slotte werd verwacht dat kinderen het leuk vinden om in een groep de beweeg- of sportactiviteit te doen (Baar, 1996). Dit komt overeen met de resultaten. Volgens ouders heeft het spelen in een groep ook een functie; zo leren kinderen allerlei vaardigheden op

sociaal vlak. Dit komt overeen met de vooraf gestelde verwachtingen van ouders zelf en het in dienst stellen van sport ten behoeve van de sociaal- emotionele ontwikkeling (Tamboer & Steenbergen, 2000).

De derde onderzoeksvraag was om na te gaan welke wensen en behoeften ouders hebben ten aanzien van beweeg- en sportactiviteiten voor peuters en kleuters. Verwacht werd dat ouders wensen hebben op het gebied van interactie van spelleaders met ouders en kinderen en dat ouders wensen dat hun hun kinderen meer individueel begeleid worden (Boogaard et al., 2007). De resultaten stroken niet met de verwachtingen; ouders uiten juist hun tevredenheid omtrent deze punten. De wensen van ouders lijken meer te liggen op het gebied van structurele kenmerken van de beweeg- en sportactiviteiten, zoals het aanwezig zijn van voldoende begeleiding. Dit kan ook wel de begeleider- kind ratio genoemd worden. Uit eerder onderzoek naar de door ouders ervaren pedagogische kwaliteit van de buitenschoolse opvang blijkt dat ouders een goede leider-kind ratio benoemen als noodzakelijk voor een mogelijkheid tot het geven van individuele aandacht aan kinderen (Mewissen, 2008). Verder wensen ouders binnen huidig onderzoek dat er aparte leeftijdsgroepen worden gemaakt en dat de groep niet te groot wordt.

Met betrekking tot de door ouders ervaren (pedagogische) kwaliteit kan gesteld worden dat deze hoog lijkt doordat de beweeg- en sportactiviteiten over het algemeen aan de verwachtingen van ouders en de opgestelde (pedagogische) criteria voldoen. Ouders verwachtten dat door de activiteiten kinderen allerlei aspecten zouden leren op motorisch en sociaal- emotioneel vlak. Dit ervaren zij ook zo. Uit de ervaringen van ouders blijkt dat de beweeg- en sportactiviteiten op veel aspecten voldoen aan de (pedagogische) criteria. De activiteiten zijn leuk voor de kinderen, er is een veilige omgeving met betrokken begeleiders en kinderen groeien motorisch, in zelfvertrouwen en in zelfstandigheid. Bovendien vullen de (pedagogische) criteria elkaar ook aan. Wanneer de begeleider- kind ratio goed is komt dit de individuele aandacht ten goede. De individuele aandacht werkt weer positief op het maken van vorderingen door kinderen. De activiteiten kunnen nog wel verbeteren op de (pedagogische) criteria leren en kunnen, een veilige omgeving en zelfstandigheid. Dit zal bij de implicaties uiteengezet worden.

Methodische kanttekeningen

Binnen huidig onderzoek kan een aantal beperkingen genoemd worden. Ten eerste hebben de begeleiders van de activiteiten aan ouders gevraagd wie bereid zou zijn tot een interview. Door deze selectie bestaat er de kans dat er een vertekend beeld is ontstaan van de beweeg- en sportactiviteiten doordat er mogelijk respondenten zijn geïnterviewd die vooral

enthousiast zijn over voor de beweeg- of sportactiviteit. Bovendien zijn er slechts zes ouders van peuters geïnterviewd, wat deze groep mogelijk niet representatief maakt. Verder is binnen dit onderzoek alleen gekeken naar de ervaringen van ouders. Voor vervolgonderzoek zouden ook de ervaringen van de kinderen zelf meegenomen moeten worden. Soms is het binnen dit onderzoek namelijk niet altijd duidelijk of de ervaringen van ouders omtrent de (pedagogische) kwaliteit ook de ervaringen van kinderen zouden zijn. Daarnaast zou het observeren van de lessen een directer beeld geven van de beweeg- en sportactiviteiten dan open interviews die meer indirect van aard zijn. Een ander punt betreft de interviewtechnieken van de onderzoeker. Het is goed mogelijk dat er van de antwoorden van de respondenten een niet compleet beeld is verkregen doordat er niet goed genoeg is doorgevraagd door de onderzoeker. Als laatste punt zou er in vervolgonderzoek naar gestreefd kunnen worden om inzicht te krijgen in de effecten op lange termijn met betrekking tot het participeren in sport- en beweegactiviteiten voor peuters en kleuters. Het op jonge leeftijd beginnen met specialiseren en trainen, kan tot een vroege beëindiging van de sportloopbaan leiden (Fraser-Thomas, 2008). Wellicht heeft het op jonge leeftijd deelnemen aan meer speelactiviteiten heel andere gevolgen.

Implicaties

Uit het huidige onderzoek is gebleken dat sommige ouders van mening zijn dat de vijfjarige kinderen de beweeg- of sportactiviteit ontgroeid zijn. Dit lijkt tegenstrijdig te zijn met eerdere onderzoeken die lieten zien dat jonge kinderen juist behoefte hebben aan diverse spelvormen en veel beweegmomenten (Buisman & Middelkamp, 2001; Coakley & Pike, 2009). Mogelijk is er op dit gebied een gebrek aan kennis bij ouders. Aan het PAP- NL project de taak om kennisvermeerdering en bewustwording te creëren onder ouders en ook begeleiders over de behoeften van peuters en kleuters in sportbeoefening. Verder blijkt, vanuit de ervaringen, dat het moeilijk is om de les af te stemmen op het verschil in ontwikkeling en leeftijd. Hierdoor zouden ouders graag zien dat er een splitsing naar leeftijd gemaakt wordt in de huidige groepen. Mogelijk valt hier op in te spelen door een apart groepje te organiseren waarin de uitdaging wat groter is maar waarin wel aandacht blijft voor wat kinderen als aantrekkelijk spel beschouwen (Coakley & Pike, 2009). De keuze voor een overstap naar een meer uitdagende groep moet over gelaten worden aan de kinderen zelf zodat er wel aandacht is voor het individuele ontwikkelingspad van elk kind. Het maken van een aparte groep zal niet voor elke vereniging mogelijk zijn, door een beperkt aantal vrijwilligers. Een oplossing hiervoor is het bewust maken van begeleiders om kinderen dingen te leren die goed aansluiten bij hun niveau.

Daarnaast is uit huidig onderzoek gebleken dat de regie in de beweeg- en sportactiviteiten vooral nog steeds ligt bij volwassenen. Winst zou behaald kunnen worden door begeleiders de creativiteit van kinderen te laten benutten. Zo zouden ze kinderen mee kunnen laten denken bij het opzetten van de oefeningen of ze ook zelf activiteiten laten organiseren. De uitdaging voor volwassenen is om voor kinderen een plek te creëren waar zij zich creatief kunnen uiten en hierbij zowel ondersteuning als begeleiding bieden zonder de beweeg- en sportactiviteiten te controleren (Coakley & Pike, 2009). Verder blijkt uit ander onderzoek (Mewissen, 2008) en uit huidig onderzoek dat de begeleider- kind ratio een belangrijk aspect is van de door ouders ervaren (pedagogische) kwaliteit. Het is dus belangrijk om hier en op de groeps grootte toezicht te houden, zodat kinderen in een veilige en vertrouwde omgeving kunnen bewegen en sporten.

Literatuur

- Baar, P. L. M. (1991). *Sportuitval bij het jongensturnen: Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van sportuitval bij het jongensturnen binnen de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Bond*. (Doctoraalstudie pedagogiek). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Baar, P. L. M. (1996). *Kinderen schrijven over sport: Onderzoek naar de beleving van georganiseerde wedstrijdsport door kinderen van 10 t/m 13 jaar*. Publicatienummer NOC*NSF 329. Arnhem: NOC*NSF.
- Baar, P. L. M. (1998). Sport aanpassen aan de mogelijkheden van kinderen: Wat vinden zij er zelf van? *Lichamelijke Opvoeding*, 4, 167-170. Verkregen op 25 februari 2016, van <https://www.kvlo.nl/>
- Baar, P. L. M. (2002). *Training kwalitatieve analyse voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Baar, P. L. M. (2012). *Peer aggression and victimization in Dutch elementary schools and sports clubs: Prevalence, stability, and approach across different contexts*. (Doctoral dissertation). Utrecht: Utrecht University.
- Baar, P. L. M., & Wubbels, T. (2013). Peer aggression and victimization: Dutch sports coaches' views and practices. *The Sport Psychologist*, 27, 380-389. Verkregen op 6 juni 2016, van <http://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/237555/baar.pdf?sequence=1>
- Baarda, D. B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de, & Teunissen, J. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in qualitative research*. Londen, Engeland: Sage.
- Boogaard, M., Fukkink, R., & Felix, C. (2007). *Chillen, skaten, gamen. Opvattingen over kwalitatief goede buitenschoolse opvang in Nederland*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, SCO Kohnstamm Instituut van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen.
- Bracke, R. (2003). *Bewegingsopvoeding voor kleuters*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant.
- Broeck, A. van den, Vansteenkiste, M., Witte, M. de, & Andriessen, M. (2009). De Zelf Determinatie Theorie: Kwalitatief goed motiveren op de werkvloer. *Gedrag & Organisatie*, 4, 316- 335. Verkregen op 3 maart 2016, van

- <https://lirias.kuleuven.be/.../3/Van+den+Broeck+et+al+ZDT+G%26O-2009-4.pdf>
- Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek*, 4, 310-323. Verkregen op 9 februari 2016, van dspace.library.uu.nl/handle/1874/187549
- Buisman, A., & Middelkamp, J. (2001). *Jeugdsport: Een verhaal apart*. Maarssen: Elsevier.
- Cevaal, A., & Wesdorp, R. (2001). *Voetbalveld of speeltuin? Onderzoek naar het voetbalaanbod voor vijfjarige kinderen*. (Doctorale scriptie). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Coakley, J. (2011). Youth sports: What counts as “positive development?” *Journal of sport and social issues*, 35, 306-324. doi:10.1177/0193723511417311
- Coakley, J., & Pike, E. (2009). *Sports in society. Issues and controversies*. Glasgow: McGraw Hill Education.
- Côté, J. (1999). The influence of the family in the development of talent in sports. *Sports Psychologist*, 13, 395- 417. Verkregen op 4 april 2016, van www.usufamiliesinsportlab.com/uploads/2/3/5/3/.../cote_1999.pdf
- Côté, J., Baker, J., & Abernathy, B. (2007). Practice and play in the development of sport expertise. In G. Tenenbaum & R. C. Eklund (Eds.), *Handbook of sport psychology* (pp. 184- 202). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Cowley, S. (2010). *Lesgeven voor dummies. Wees slim, lees voor dummies!* Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Claringbould, I. (2011). *Sport is geen kinderspel. Een onderzoek naar de betrokkenheid van volwassenen bij jeugdsport in sportverenigingen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the Self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268. doi:10.1207/S15327965PLI1104_02
- Ewing, M. E., & Seefeldt, V. (1996). Patterns and attrition in American agency-sponsored youth sports. In F. L. Smoll & R. E. Smith (Eds.), *Children and youth in sport: Psychosocial perspective* (pp. 31- 44). Dubuque, IA: Brown & Benchmark.
- Fraser-Thomas, J., Côté, J., & Deakin, J. (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, 645- 662. doi:10.1016/j.psychsport.2007.08.003
- Heij, P. (2006). *Grondslagen van ‘verantwoord’ bewegingsonderwijs*. Budel: Damon.
- Hilhorst, H., Schipper- van Veldhoven, N., Jacobs, F., Theeboom, M., & Steenberg, J. (2014). *Trainer-kind INTERACTIE. Onderzoek naar het gedrag van trainer/coaches en*

- de betekenis ervan voor de ontwikkeling van kinderen in de georganiseerde sport.*
's- Hertogenbosch: BlackboxPublishers.
- Jacobs, F., & Ludérus, A. (2013). Veilig schoolklimaat. *Lichamelijke opvoeding*, 11, 4-6.
Verkregen op 3 maart 2016, van
<http://www.nisb.nl/weten/bibliotheek/publicaties.html?item=14267&view=1173433>
- Light, R. L., & Harvey, S. (2015). Positive Pedagogy for sport coaching. *Sport, Education and Society*, 20, 1- 18. doi:10.1080/13573322.2015.1015977
- Lucassen, J., & Bottenburg, M., van. (2004). *Sneller. Hoger. Sterker. Beter.* 's-
Hertogenbosch: Mulier Instituut.
- Mewissen, S. (2008). *Pedagogische kwaliteit van de buitenschoolse opvang: Onderzoek naar de ervaren pedagogische kwaliteit van drie buitenschoolse locaties in Limburg.* (Master Thesis). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Ministerie van VWS (2014). *Rijksbegroting 2015: XVI Volksgezondheid, welzijn en sport.*
Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Nix, C. L. (1992) *Parental expectations of males participating in organized youth baseball.*
(Unpublished Doctoral dissertation). Alabama: University of Alabama.
- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of playing. *Child Development*, 69, 577–598. doi:10.1111/j.1467862.1998.tb06226.x
- Schilp, L. (2010). *Pedagogische kwaliteit in talenttraining van de KNGU: Onderzoek naar de begeleiding van topturnsters en het pedagogische klimaat.* (Master Thesis). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Schipper- van Veldoven, N. (2016). Sport en lichamelijke opvoeding in pedagogisch perspectief, een gouden kans. *Windesheimreeks kennis en onderzoek*, 60, 1-93.
Verkregen op 29 maart 2016, van
<http://www.nisb.nl/weten/bibliotheek/publicaties.html?item=17190&view=1017935>
- Smits, D. W., Kamphuis, C. B. M., & Backx, F. J. G. (2016). *Inventory of physical activities and sports for pre-schoolers in the Netherlands.* Verkregen op 9 februari 2016, van
<http://www.uu.nl/en/research/sport-and-society/research/call-seed-money/granted-seed-money-applications>
- Tamboer, J., & Steenbergen, J. (2000). *Sportfilosofie.* Budel: Damon.
- Vries, S. I. de, Bakker, I., Overbeek, K. van, Boer, N. D., & Hopman-Rock, M. (2005). *Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht.* Leiden: TNO Kwaliteit van leven.

- Wassenberg, L. (2012). *Sport is niet echt mijn ding: De betekenissen van sport en gezondheid voor meisjes met externaliserend probleemgedrag in de residentiële opvang*. (Master Thesis). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Weiss, M. R. (1995). Children in sport: An educational model. In S. M. Murphy, (Eds.), *Sport psychology interventions* (pp. 39-71). Champaign, IL: Human Kinetics Publishers
- Weiss, M. R. (2000). Motivating kids in physical activity. *President's council on physical fitness and sports research digest, 1- 11*. Verkregen op 29 maart 2016, van <http://eric.ed.gov/?id=ED470695>
- Wuerth, S., Lee, M. J., & Alfermann, D. (2004). Parental involvement and athletes' career in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise, 5*, 21-33. doi:10.1016/S1469-0292(02)00047-X